

STANISLAV KOSTKA NEUMANN

ZAMOŘENÁ LÉTA

BÁSNĚ 1939–1944

OBSAH

I

Jíva

A přece...

Bez egoismu...

To život nevezme ti

Dvojzpěv z ticha

Scherzo na kosa

Koruna

Pozdní léto

Malý rozhovor s kmotrou

Zšedne-li celá obloha

Ořech

Vřes

Krajina a svět

Tentokrát

Člověk

Za zamčenými ústy

Muž a vlaštovka

Nemíti snů

Mateřštině

Nic neumřelo

Chvíle

Jaképak básně!

Pyšné slohy

II

Železné hory

Pohlazení

Borůvčí

Intimní slohy

Ať...

Podjarní šepot

Jaro v srdci

Svou máme každý pout'...

Jako ta zeleň

Parnasie

Zelené provisorium

Vyhnancův kraj

Noc je tvá

Zbytečky své písňě

Červnové poledne

Sika

Neunikneš

Venkovský vzduch

Byvší člověk

Pečárky

Mlčení

Podzimní večer

Říjnová pohoda

Stříbrná plavuň

III

Nemocnice

Umlklé zdroje

Platíme

Někdy

Kdybys...

Na skále

Ranní zpěv

Až...

Pracujícímu netřeba války

Diagnosa

Konfese

Jen otevřítí oči

Setkání s Janem Nerudou

Poesie

A hrdý buď

Vnukův zpěv

*Autor děkuje na tomto místě srdečně všem
soudruhům a přátelům, známým i neznámým,
za jejich účinnou a všestrannou snahu
usnadniti mu a zpříjemniti život za okupace.*

S. K. N.

I

Jíva

Sivozelenýma očima
z kraje lesa, vysokého mechu
na křižovatku se dívá.
Sedmibolestná ti dojíhá
srdce plné nedočkavých vzdechů,
srdce, jež jak ona s půdou splývá.

U křižovatky jí dáno kvést
raně cudným květenstvím, jež svítí
žádoucí jak první políbení
rtů, jimž panenství už nelze snést.
Vposled však se jaro to jí zřítí,
děs a muky, na milostné snění.

Jak je strašný lidských rukou hlad!
Jíva neví, jíva jenom kvílí.
Cáry snítek, větve nalomené,
spadlé květy musí umírat.
Ruce na nevinné ukojily
slepé vášně, pudy nezkrocené.

Jíva stojí, svítí zbylý květ,
rány zejí na zmučeném těle,
míza bloudí, uniká a – tvoří.
Zchudlý strom chce znova košatět,

zmrzačený větve žene směle,
s vírou listí do pohody noří.

Sladká jívo sedmibolestná,
co as přinese ti duben příští.
Budeš zase, pokojná má, ctná,
jako žena v krve tratolišti?

Duben 1939.

A přece...

Čas, ta tvá iluse i strašná skutečnost,
jež zdá se uhánět i plaziti se líně,
ta nezastavila svých kroků lhostejnost
a neutopila se v kyselém svém víně;
čas, který nesoudí a neodměňuje,
dál dechem ledovým ti tváře celuje.

I život uplývá a nezná zastávky,
jak bylo tomu vždy a bude do skonání,
sny, práce, políbek, žal, radost, oprátky
tmám ustrnulosti hrou rozporů se brání,
a zastavíš-li se, ten život s dobrem – zlem
tě smete, povalí svým horkým pasátem.

A přece přišel den, kdy cosi zdá se stát
jinak než starý strom a jinak nežli domy,
cos jak by nemohlo žít ani umírat,
strnule do temna jen civí nad polomy.
Slov pro to nemaje, víš jen, že byl to cval,
jejž jsi tu z dějů všech nejvíce miloval

Bez egoismu...

Bez egoismu jedince i rodu
se dívat v dějů šerosvitný běh –
vždy někde zrají koše sladkých plodů,
když domovinu uspal mrazný dech.

Vždy někde život vpřed se rve a dere,
když zdá se jinde vraceti se zpět.
Ač krutá metelice do nás pere,
i pro nás puká světa krásný květ.

Nic neztratí se z kladů pozemšťanství,
vše křivolace spěje k souzvuku.
Tam dělný člověk, hledě na své panství,
zří na štěpnici plnou rozpuku.

To život nevezme ti

Co život dal, to zase vzal,
co ještě nevzal, vezme.
Co tys mu dal, to spočítal,
dí: lámejme a jezme!

Je toho skýva nevelká,
je toho malá sklenka.
Častá je slavná veselka,
častější mokrá plenka.

Ale ať dárek jen či dar,
společně všecky tvoří
svatozář kolem lidských jar,
věnce a hudbu, zoří

v oblacích plynoucích jak dým,
drah dráhu slyšíš pěti...
Byť zněls tu tónem jediným,
to život nevezme ti.

Dvojzpěv z ticha

V letní čas, když tihne úsvit v šerý kraj,
oknem otevřeným na periferii
slyšels možná z ticha dvojzpěv – jinotaj,
dvojzpěv skřivana a lokomotivy,

dvojí hlas a pravdu v šťastné synchronii
vzletu do oblak a vzletu na nivy.

Vzletu do výšky a vzletu do dálky,
vzletu přírody a vzletu ctného stroje –
jitřní idylu, kde města nedbalky
hyzdí loňské meze, ujídají z polí,
ale skřivan vzlétne, zahrad květné roje
táhnou podle trati k lánům do vůkolí.

Dvojzpěv skřivana a lokomotivy,
krátký smír dvou světů, rozporů dvou klid,
souhra mocností dvou, dílen na divy,
zní ti jako předvoj velké harmonie
rozumu a citu, budoucnosti svit,
naděje, jež v noci běsů smrti žije.

Scherzo na kosa

Jsou u nás ještě slavíci
a nepějí jen špatně.
Zajdi si v lesy znějící
v některém jarním měsíci,
zpívá tu ptáků ještě dost,
peciválek i věrný host,
po svém a zdatně.

Všecky je, všecky v lásce máš,
vždyť nevinnost jsou sama.
Srdce však, srdce nespoutáš,
a proto tedy přednost dáš
čermáčku nebo pěnici
před sojkou, strakou, vrabčicí,
slavík je drama.

A je tu také drozd a kos,
drozd odlétá, kos dřepí.

Kdyby však jeho zlatý nos
nezpíval, chybělo by cos
sladkého v našich jarních snách
pod žudry nebo v uličkách,
první zpěv lepší.

Dojímá v parku měšťáka,
na návsi dojme pannu,
když přelíbezně huláká
pro boháče i žebráka
o velkém jarním zázraku
až na komíně činžáku
či na kaštanu.

A přece srdce, srdce tvé
s ním v pochybnostech bývá,
když vidíš zvíře hltavé,
lhostejné, nevybíravé,
jak se vším se tu smíruje
a jak se domestikuje,
onuce živá.

Cynický poměr ke světu
má pro sebe i družku,
když hnízdí v okně klosetu
a, v zadních traktech smejče tu,
s prašivou kočkou chce se rvát.
A brzy bude z ruky žrát,
na krku stužku.

Koruna

Jen jedna koruna je úctyhodná,
koruna stromu, lidu ptačího
košatý domov, měkká hnízda rodná,
jen jedna koruna je úctyhodná
a dává stín, jenž blaží bližního.

Košatá klenbo, dílo harmonické
a nejkrásnější v jasu venkova –
bez jiných korun budování lidské
až přeroste své viny blasfemické,
zpěv světa bude zpěvem domova.

Pozdní léto

Věžní hodiny bijí noc
do hvězdnatého ticha,
stříbrně volají o pomoc
pro kraj: chudobou vzdychá.

Z lesů zahouklo volání
sovy, co v temnu loví.
Usínají už bezbranní,
nesoucí břímě vdoví.

Dozrává ovoce v zahradách,
slívy, jablka, hrušky.
Padavky buší smutně v tmách
jako tlumené pušky.

Ovoci zardívá se tvář,
padavky hnijí v trávě.
A ráno přijde hospodář
uklízet na zahradě.

Shrabe padavky do hlíny,
polije vápnem bílým –
nad krajem bijí hodiny
chudým a přespanilým.

Malý rozhovor s kmotrou

Když noc je v malé světnici
a venku horský vítr fouká,
hovoříš s kmotrou kosící:
usedla na pelest a brouká.

Ten rozhovor je bez řečí,
myšlenky pouhé stačí na to.
Kmotra jen všemu zlořečí,
nic na světě jí není svato.

Vpadneš-li jí však do noty,
je moudrá, rozšafná, milá.
O koloběhu jednoty
se rozhovoří černobílá.

Zní to jak voda dešťová,
když tiše zurčí do jímky.
Zní to jak píseň bláhová,
ukolébavka maminky.

Zšedne-li celá obloha

Zšedne-li celá obloha
na šeré zdivo žalární,
že nedovíš se zaboha,
co vězní: slunce podzimní
či sirou zemi znavenou,
a mlha, mlha klesá níž,
až sám jsi tu jen mokrou krou
a nevíš, kdy se potopíš –

nech oblohu, nech vnější svět,
rozsviť si lampu nad stolem,
otevři knihu moudrých vět
a projdi se jich jasným dnem.

Vše pomíjí, jen poznání
trvá a prolíná se tmou,
až jednoho dne vyzvání
nejčistší zvonovinou svou.
Mrtvý se v hrobě obrací
a živý táhne s praporem,

minulost se už nevrací
a sen už přestal býti snem –:

Tu necháš stolu, necháš knih,
jdeš za úrodou do světa.
Kde po úhoru tančil sních,
teď sládne zlatá reneta.

Ořech

To není lípa, která dovoněla
a byla opuštěna včelami –
toť ořech, vůně celičkého těla,
zelená střecha, která zkošatěla
na dvorku, jata mezi stěnami.

Toť vítěz nad zdívkou a chlívky pachů,
rozprostřen v jeseň, posvícenský čas,
plodnosti kopy nese na rozmachu,
v zeleni zeleň, silnější všech nachů,
kouzelná lůna zdvíhá v pozdní jas.

Toť tichý sluha starých hospodářů,
jimž dává vůni, stín i úrodu,
ctný domov zrání za dnů vlhkých šlářů
a pravda půdy nad lží kalamářů,
svatyně horlivého porodu.

Teď tedy přišly jeho čas a sláva,
za plodem plod mu puká na dlaních,
co slupkou bylo jen, to odpadá,
v krunýři tvrdém na cestu se dává
statečné jádro po zákonech svých –

to není lípa, přítel starosvětský
a prchavého míru iluse –
toť ořech, tvrdý jako atlet řecký,

strom potem vonící jak dělník světský,
jenž trvá na poslední zásluze.

Vřes

Už téměř všechno dokvetlo, zvadá,
už skvrny zlaté na stromech jsou,
po ránu rosa varovně padá,
lovecká puška s tichem se hádá,
na ostružiny děťátka jdou.

Teprve teď se v pasekách, mlází
rozkročil chlapsky, plamenem zkvět,
pohodil hlavou, jako když sází
sto proti jedné, jako když hází
sonorní výzvu do tváře let.

Na tvrdé půdě chrabrý a tvrdý
pavučinami jeseně vzplál,
nad zchudlou zemí zasmál se hrdý,
modrou a rudou zapálil brdy,
se stráně na stráně zavolal: Dál!

Srna se dívá s okraje lesů,
cože to hoří na pěšinách,
z korun se plíží mrazný dech běsů,
u země zpívá kytice vřesů
o vytrvalosti v proměnách.

Krajina a svět

Hradba stromů. Starý panský park.
Za ním víno obor chutná mešně.
Pro rým napadla ti Jeane d'Arc.
Ale jsou tu Kinští, borůvky a třešně.
Vpředu domky. Řezník, pekař, švec.
Český kout, kam nedoléhá mnoho.

Hledíš z okna, je to hostinec.
Český kout, stůj tedy, bludná noho.

Místa posvátná i tady jsou,
kaple, hrady, historické míle.
Selský povoz před tvou hospodou.
Na něm pytel z republiky Číle.

Pytel z Haiti u kupce jsi zřel,
z Jamaiky též bednu banánovou.
Vůně světa vítr přinášel.
Staré vůně, každou vůni novou.

Na časy se blýská, blýská v nich,
lidská naděje v nich zpívá kolo,
na nejmenší zátoce své tich
nasloucháš, jak obletuje molo.

Tentokrát

Tentokrát bychom věděli s kým.
Tentokrát víme proč a zač.
Pod mrakem kráčí zlověstným
naš oráč i rozsevač.

Tentokrát byl by to veškeren lid,
jenž za sebe by se bil.
To by pak viděli, jak chce žít
a jak by se sjednotil.

Tentokrát víme, že o vše jde,
čím člověk překonal zvěř.
A přece smrt smrti neujde,
promluví hořící keř.

Kdyby ten zvláštní bůh jejich byl,
rychle by, rychle varoval:
vždy ještě pasát jitřních sil
mršinu včerejška dohlodal.

Člověk

Člověk je velký a vzácný dar,
dar přírody zemi.

Co z něho učinil strašný svár,
svár skepse s nadějemi!

Svár pustých srdcí ješitných
se srdci pokornými.

Svár hladů konkvistadorských
s mozoly pokojnými.

Bud' proklet první člověk ten,
jenž úspěch proměnil v jmění.

Ten patriarcha stád a žen,
jenž zotročil pokolení.

Bud' proklet první bohatec,
jenž zradil pospolitost.

Proměnil zemi v očištěc,
člověka v krutou bytost.

Mocenské vášně rozpálil.

Krev lidskou sutiny pijí...

Mozky a srdce, chraňte cíl,
chraňte nám šestý světadíl
s chlebem a harmonií.

Za zamčenými ústy

Za zamčenými ústy čeká víra,
chce býti vyznávána rozhlasem
po čistém vzduchu, hněvu pravá míra
až zamete nám zase jednou zem.

Za zamčenými ústy čeká láska
a jen se vrhnout v náruč shledání,
až rozplyne se ledová tvá maska
v jáсотu srdce, jež se nebrání.

Za zamčenými ústy čeká také
ta, bez níž nelze žítí, naděje:
necháme zarůst stezky křivolaké,
dálnici postavíme pro děje?

Dálnici širokou a jednosměrnou
pro zástupy, jež táhnou budovat
jedinou jednu pospolitost věrnou,
jediný jeden pospolitý řád.

Muž a vlaštovka

Za stolem seděl, hořel nenávisť,
sršely oči, slova vraždila.
Jak v kulek dešti, který tvrdě sviští,
nás příkrčené hrůza zalila.

Za stolem seděl, zdál se celým množstvím
a praskajícím zdivem přehradu –
za okny mračna s usměvavým božstvím
se přela o své letní nálady.

Tu vlaštovka k nám náhle zamířila
jak anděl míru letem spanilým,
ale v té chvíli na sklo narazila,
pod oknem zhroutila se zavřeným.

Ten hrozný muž se změnil okamžitě,
vyskočil, běžel, ptáka uchopil,
hladil jej v dlani, celoval jak dítě,
a vlhký svit mu v očích zazářil.

My nevěděli, kdo byl raněn více,
když k otevřeným dveřím s ptákem šel,
zda muž, jenž klopil zvlhlé zřítelnice,
anebo pták, jenž vzkříšen odletěl.

Nás vroucí průvan sevřel mlčelivě,
jak samou láskou omládl by svět,

a přece všichni cítili jsme živě,
že muž ten bude chladně zabíjet.

Nemíti snů

Nemíti snů než o možném
v pravdě a cti a míru,
v sobě jak stánku děložném
poznáním živit víru –

s tím netřpytně se v ulicích,
nezasloužíš si stužku,
ulehneš k spánku v brázdě lích
na kamenitém lůžku.

Však pod pravdivou oblohou
se probudíš pak denně:
s vrb straky na tě nemohou,
ni čerti, věrní stěně.

Víš, do čeho se obléknout,
když sněží, kvetou růže –
a čím se vůbec nesmí hnout
v srdci a mozku muže.

Mateřtině

Mého lidu mateřtino,
zpěve půdy, která kvílí,
zpěve krve, která věří,
třpyte zlatonosné žíly,
píval jsem tvé staré víno
s poctivci i divnou sběří;
v mládí člověk v závětrí
milenku svou nešetří.

Jak jsme s tebou vyváděli,
cizím peřím fintili tě,
strpělas nám všecky vášně,

pohrdalas nepokrytě
násilníky, mučiteli,
písní v pouliční kašně,
nemohlo nic zastavit
pramenů tvých čistý svit.

Mateřštino mého lidu,
muž se k tvému zdroji vrátil,
čistotou i průzračností
pouť si ke skutečnu zkrátil,
jak se zrcadlilo v klidu,
v hlubině tvých prostých ctností;
tebou spojen s lidem svým
pevně zří dnem nepevným.

Zpěve půdy, která trpí,
zpěve krve v šero ranní,
stará mateřštino mládí,
spolu jako dláto v dlani
a jak v režném poli chrpy
máme se teď prostě rádi
při práci, jež nelení
na dlažbě ni v zeleni.

Nic neumřelo

Sám už jen troska, bloudíš v troskách světa,
jímž lomcovalo zemětřesení.
Na suť a torso padá marná věta
jak lidský popel v popel z kamení.

Jako by zmlkli ptáci, květy, slova,
vše, co tu ctíls a věrně miloval.
Pod puklým sloupem sedí bleďá vdova
a hledí nevidouc než vlastní žal.

Toť však jen obraz, stav jen tvého nitra,
krajina srdce ochořelého.

Nic neumřelo, co nám dává jitra,
jež plna rašení jsou nového.

Nic neumřelo, iluse jen zkřehly,
skutečnost dýchá mocně z plných plic.

Sám už jen troska, pocítíš zas jehly
čerstvého vzduchu, oheň zřítelnic,

jen až se srdce vzpamatuje z mdloby
a uzří světlo s celou štedrostí.

I pro iluse jiné jsou zlé doby:
srdce ti pukne možná radostí.

Chvíle

Chvíle opovržení,
chvíle úzkosti a strachu,
jizvy přelidského cítění
na latentním nachu,

z něhož víra plamenem
stále znova tryská,
pravda se svým zákonem
vzdálená i blízká.

Křeče strašné epochy
musí býti strašné.

Brání se jen rozsochy
třídy samopašné.

Chvíle zármutku a soucitu
s umírajícími plaše.

Chvíle hněvu zamčeného v ulitu:
praskne jako domýšlivost vaše.

Nadevším však znova zas
klid těch, kteří vědí.

Pokosíme budoucnosti klas
bez bázně a nápovědí.

Jaképak básně!

Básník už básnit zapomněl asi,
kvetoucí větve urval mu van,
poslední sklizeň zdupaly časy
živící plevel, ničící klasy,
v osamělosti si rozbil stan.

V osamělosti s jediným zpěvem
jak na majáku s halasem vln,
s šepotem jednou, podruhé s řevem,
s nadějí, strachem, s láskou a hněvem –
mnohotvárného zpěvu je pln.

Jen toho zpěvu, ozvěny světa,
jak se naň dívá tvrdý tvůj lid.
Jaképak básně! Je každá věta
z naděje muže, z úzkosti kmeta
a soudobnosti šero i svit.

Pyšné slohy

Nenarodil jsem se z chudé české matky,
nenaučil jsem se mluvit, číst a psát,
abych o sto let se odhodit dal zpátky,
rodu složitého slabý resultát.

Dál než děd byl otec, dál než otec já šel,
zemi obejmul jsem jasným pohledem,
byl jsem jedno hnízdo, do něhož svět snášel
orlí potravu i s orlím obzorem.

Staletími chodím, v kontinentech myslím,
úsměv soustrastný mám pro zlé vteřiny,
za svůj vzal jsem ortel nad plemenem syslím,
věkem naplňuji krátké hodiny.

Pod došky a netřesk, třeba krásnější jsou
nežli zámky, které staví ješitnost,
nevrátím se už ní s hlavou zcela lysou,
stoje na předmostí v novou budoucnost.

To je moje místo, silné pevným svazkem
se skutečností a dialektikou.

Bol a žal jen jako blecha pod podvazkem
z krve zdravé berou dávku dočasnou.

II

Železné hory

Na Bučině, pod Bučinou metelice fičí,
zatančí a neublíží, v peří holubičí
zahalí nám rozdrásaný vápencový kraj.

V oborách jdou ke krmelcům jelen, daněk, srnčí,
obec dřímá příkrčena, z vápenky vůz drnčí,
starý osud severní vše mění v jinotaj.

Sněží ve dne, sněží v noci, v zatemnění přísné,
pod parohy v hostinci vzduch kouřem, pivem kysne,
sousedí tu v kartách slaví svátek, neděli.

Po půlnoci do osady stařík podroušeně
lesem, poli, tmou a činou kobrtá k své ženě;
krátkodobou smlouvu na smrt nikdy neměli.

Jak ty skály, jak ty lomy, lidé kostrbatí
pokuřují si, ať zloba cokoli jim hatí,
z pevné látky uhnětení, pevni pod čelem;
metelice vratkých časů nezmění nic na nich,
osud lidu: jazyka dar, práci v tvrdých dlaních
nesou věrně do naděje s moudrým úsměvem.

Pohlazení

Psí nářek čeří ticho zimní noci,
v něž schoulila se zasněžená ves.

Tot' vše, co možno zjistit na půlnoci
dolíku, jež až dosud mívá bĕs.

Pak ztichne i to zvíře žalující.
Však náhle zpod Bučiny natrhnou
dvě rány noc; to lovec po zajíci
či srnci střelil temnosvitnou tmou.

Zředený třesk se do ticha vpil rychle.
A pak už nic, jen svatý noční klid.
Až ráno v šest se z dálky šine zpychlé
vrčení busu pro dělnický lid.

Tot' zimní noc, jak v koutě prázdná krosna.
A zdejší den jak želvy za plotem.
Když celý svět je vřava smrtonosná,
ten mír je pohlazení životem.

Borůvčí

Borůvčí na Bučině celé,
oh, co je ho tu, co je ho,
pod sněhem dřímá v tísni ztmělé,
v kobce jen slyší neveselé
krok srnce opatrného.

A v zastavené krvi snívá,
bude to přece, bude to,
že jde už vesna jurodivá,
vymetá sníh a přitom zpívá,
probouzí, čeho naseto.

Že pučí list a pod ním květy,
ach, co je jich tu, co je jich,
jsou po polštářích rozesety,
a pískají jim flažolety
s větvoví k zemi v peřejích.

Že z květů plod a létem sládne,
ach, modro jich tu, modro je,
a houfec žen a dětí vpadne
sem s bandaskami, sbírat za dne
úrodu šťáv a pokoje.

Borůvčí nikdy v metelici,
ach, bývá jí tu, bývá jí,
zahynout nedá nevěřící
trsům, jež mají plnou lžici,
chudého v lesy volají.

Intimní slohy

Venku je bílo, v pokoji teplo,
ale nic nám tu nekvete,
jen do vázy tvé srdce seplo
několik borových větviček.

A naše přátelství tu hladí
růženec nezhojených ran;
zdá se, že nějaká harfa ladí
své struny k písni o štěstí,
třebaže v každé chvíli klidné
je kout, kde vrčí pes,
a po každé tvé věci vlídné
sahá běs.

Ať...

Ať se hemží sníh jak dnes
v bílou ves i černý les,
ať se hemží třeba celý duben:
jaro přece přijde včas,
včelky vpadnou v květný klas,
kukaččin se v dálce ozve buben.

Možno pod sněhem se smát,
zimní spánek předstírat,
hejna vran když táhnou po obloze.
Možno stanout, nabrat sil
pro slunečný světadíl,
než se běsy zimy pozřou stroze.

Zamyslí se nad svým dnem
domov můj i pod sněhem,
zkřehlý domov na souvrati časů.
Tvrдый lid můj mlčky sní:
až se vrátí doba žní,
nebude už mouky z panských klasů.

Podjarní šepot

V podjarním vanu větvoví šeptá,
neptá se vzhůru, dolů se neptá,
z půdy krev saje na stavbu cév;
o zimním spánku, o probuzení,
o vzrůstu vším, co stále se mění,
šeptá si, šeptá vítězný zpěv.

Namlouvá zima světu i sobě
o věčné cosi ledové době,
pouštějíc hrůzu v březnový den;
noční sníh větve ráno však shodí,
lomcuje jimi jak v strojovně lodi
míza, jež spěchá probudit kmen.

A míza šumí, zvoní a zpívá,
nemůže na ni vánice lživá,
pupeny puknou nad puklý led.
Větvoví šeptá, šeptá si o tom,
šeptá si optimistické potom:
korunu, včely, lipový med.

Jaro v srdci

Zazpívat píseň zurčící.

Vypustit malou pěnici
na lípu před oknem.

Aby se zdálo, že je máj,
že se nám zazelenal kraj,
bez kvete za plotem.

Když v srdci jaro zazvoní,
i když to ozvěna jen zní
s druhého břehu sem,
díváš se na svět moudřeji
do močálů i přejejí
statečným pohledem.

Zazpívat píseň pěnice.

Mít v srdci jarní silnice
počestným venkovem.

A pak si zvolna představit
nového světa šerosvit
srdcem i rozumem.

Svou máme každý pout'...

Svou máme každý pout' a dálnici,
někdo tu slyší auta, jiný cvrčky.
Dnes v oboře si hráli králíci
pod sněhem, který skláněl malé smrčky.

Sveřepým městem někdo peláší,
jiný jde tichem s vůní pryskyřičnou.

Dnes u remízku srna na paši
vztyčila hlavu neskonale sličnou.

V hlomozu věcí tápeš po městě,
a jiný naslouchává hlasům lesů.

Dnes bažanti se vznesli na cestě
a zapadali do suchého vřesu.

A v podlých vteřinách si hledáš cíl,
i zisk i slávu v zmatku planých hesel,
kdežto ten druhý pro budoucnost žil,
teď čeká v stínu, marně snad, však vesel.

Jako ta zeleň

Zlatý palouk pampelišek,
v chudém kraji jara trůn,
svítí z návětrných výšek
do chat, plných starých strun.

Svítí strunám neznějícím,
vyjedeným světlicím,
svítí láskám dřímajícím,
očí nenávisť zlým.

Z hor a kotlin překypuje
mladá zeleň zpěněná,
nevědomky posiluje
srdce nepoztráčená.

Mého lidu srdce pevná.
Za domov a za chleba –
jak ta zeleň pnou se zjevná.
Rad a slibů netřeba.

Parnasie

Bučina se shůry dívá
na mokřinu luk.
Takhle to být voda živá,
křišťálový palác skrývá,
bílých srdcí tluk.

Štíhlá těla, žilky bledé,
křehké krásy lán.
A když večer soumrak zpřede,
k tanci nahé panny svede
pozdní letní van.

Uslyšíš tu snad i píseň
plynout po vlnách;
spadne s myslí marná plíseň,
tichoučká ta sladká píseň
pozdravuje v tmách.

Pozdravení krásy dětné,
příslib nových jar
roní květy pětičetné,
panen bílé tváře květné
do večerních par.

Zelené provisorium

Jak jsi krásná, naše domovino
v tomhle koutě hornatém.
Ze zelené sklínky jako drsné víno
pijem tvoje ticho v žalu svém.

Ticho podestlané spodním tónem lomů,
nebozez tu hryzá skálu svlečenou.
Ticho zakřiknuté jako po polomu,
nežli mrtvé odvezou.

Motory a kola také tu tam vzruší,
vezou kámen do vápenek, vápno do světa.
Ale zeleného ticha nepřehluší,
ani ptáka, v němž je starost zakleta.

Starost o mláďata, lačná nedočkavě,
starost písňě nad hnízdem.

Sítí písni přikryti jsme smavě,
ač i písňe ty jsou těžkým údělem.

Drsná krása kraje, romantika těžby
zahalují naše provisorium.

Vnitřní lidská tvář, stín nelítostné řezby,
v zelený se příkrčila dům.

Vyhnancův kraj

Co tajemného pylu leží na krajině,
když po prvé ji sličnou zkoumáš zrakem dychtivým,
co skryto v lesním houští, v polích na pěšině,
než zvolna zevšední vše lačným smyslům tvým.

A dědina tu juká z půdy prolámané,
propastmi pestrých lomů, strohou výškou hald,
nahoru dolů kráčíš zvědav, před čím noha stane,
čím roznlítí či zhasí zem ten protikladný smalt.

Pak přijde den, kdy všecko poznals k nezbloudění,
tajemný pyl se vpil a zbývá skutečnost:
tak málo ohyzdnosti rušící tvá snění
a tolik krásy všude, zjevující prostou ctnost.

Tu znova kráčíš zvědav nahoru i dolů,
jak zlatonosným pískem v starém řečišti,
ve střehu zrak i sluch jsou ustavičně spolu,
co tady zazvoní a co se zablyští.

Hovoříš se zvířaty, s kvetoucími stvoly,
je každý větším zázrakem než všecka tajemství,
hovoříš s vápencem, jenž ve skalách i poli,
a spolu putujete v dálav hájemství.

A jak sem doléhá škleb krvavého běsu
a nevíš svého dne ba ani hodiny,
tichému kraji líbáš ruce plné vřesu:
čím znáš jej líp, tím víc jsi z jeho rodiny.

Noc je tvá

Zlatý chrobák na západě
zahrabal se do vaty.

Pod vlnami kraje v sadě
večer sbírá dukáty.

Do stínu je rychle balí
před nočními zloději.

Doliny a vrchy halí
rubáš s vlhkou nadějí.

Zase jedna noc nám činí
život ještě nočnějším.

Rozsvět'. Zhasni. Světlo špiní
křišťál muk, jenž hledá rým.

V budoucnu jej lačně hledá,
v budoucnu, jež uzrává.

Nad zrcadlo hlubin sedá,
hledí, čeká... Noc je tvá.

Zbytečky své písňě

Zbytečky své písňě
pro sebe si broukám,
když se neúlisně
svěřím lesům, loukám.

Pro sebe si zpívám,
se všemi co cítím,
s větví rvanou jívám,
s pokoseným kvítím.

Pro sebe si brumlám,
vteřiny to chtějí.
Žitné stéblo dumlám.
Ptáci vyzvánějí.

Vyzvánějí ptáci
jako na vzkříšení.
Vědí, darebáci,
že nic věčné není.

Až já z mrtvých vstanu,
živý nebo z prachu,
věrnou písni skanu
do jitřního nachu.

Červnové poledne

Po jarní dřině na poli anebo na zahradě
je sladko padnout na hromadu kamení či chvojí,
si lulku zapálit a hledět na zvlněný kraj,
na naše pestré skály v lomech, pampelišky v sadě,
když po siréně z vápenky se ticho s vanem spojí
v polední dumu na slunci a plachý jinotaj.

Tak dlouho vesna bloudila, než zazelenala se
na chudých našich horách malých, dole po oboře,
než z oblohy se vyřinulo teplo v čistý vzduch;
tak dlouho zvadlá srdce prahla po zrosené kráse,
až bárky květů vyplují zas na zelené moře
a od mechů až do korun se ozve snubní ruch.

Teď křehká iluse a pokoj června poledního
s bílými oblaky tu tanou nad nevinnou zemí,
nic nepřipomíná, že svět je krvelačný bloud.
Se srdce, s prsou spadlas náhle, neúnavná tího?
Nikoli, silnější jen půda, zkvetlá nadějemi,
svou vůní nutí na vteřiny aspoň vydechnout.

Sika

Obora dřímá v strašném letním tichu.
Sem lidská noha zřídka zabloudí.
Tu starý Pan by mohl samčí pýchu

zavolat v lesy rujným řevem smíchu,
když do chlupů si hrábl na moudí.

To mohl by, a nebylo by divu,
je všude mlází, mládím dýchá zem,
zeleň se žene jako za přílivu,
nic nevidíš, než její pestrou hřívu,
stoupaje vzhůru nad hlubokým dnem.

Tu náhle před námi cos na sto kroků
se hnulo v houštině. On, kozonohý,
že by si byl tam dopřál dlouhých loků
vonného stínu a teď klíčkou skoků
před lidmi uhnul, krásný divoch strohý?

A pojednou, jako když ve tmách města
hvizd noční hlídky temné stíny splaší,
písklo to hrozně. Strnula nám gesta,
hrozivou dobou zesmutněla cesta,
nad tmavou noc to jasné ticho straší.

Je tohle Panův projev existence?
Což jeho rty nám způsobily úlek?
Což zlobiti se může na milence,
kteří by pletli jeho soše věnce?
Ne, máme pocit zákeřnických kulek.

A zase písklo to, zas hrůza dvojí.
Po špičkách plížíme se pachem smrčí.
Tu za stromem tam, sika laň tam stojí
a juká na nás a pak mizí v chvojí
a znova pískne. Strach se zase skrčí.

Neunikneš

Tak ticha šum byl ze sna probuzen
i vprostřed lesů na palouku,

kde tvrdým krajem bývals opojen
jak medovinou motýlů a brouků.

Ted' zní tu z dálky pusté hulákání,
blíží se, vzdaluje a znova zas
blíží se, vzdálí, neříkej, že zdání.
Blízkým i cizím zlomilo už vaz.

A neunikneš mu, byt' divočina
se kolem tebe táhla pralesní.
Ten skřek, ten halas a ta divá čina
jsou ve vzduchu a všude, všude zní.

Někdy však na chvíli se přece ztratí,
snad když se vítr náhle obrátí,
tu zrak se z dálky k sedmikráse vrátí,
ustrne nad ní sladkou závratí.

Venkovský vzduch

M. P.

Orlice vonná a temná –
plyne, jak plynula,
Chrudimka pod přehradou
se měkce zvlnila,
má domoviny tvář
zas letní ruměnc.

A jako země ta
dál po řádu svém dýcháš,
pelyněk vteřinný
klidně si do vína mícháš,
snad rodák toulavý,
snad psanec, běženeč.

Je Potštýn laskavý,
dobrý je Vápenný Podol,
nefouká ještě ze strnišť

do chudých stodol,
v závětrí cítíš jen matku,
nikoli macechu.

Přesilou dýchá kolem
sám život obyčejný
nad povyk historie,
pach její lejný,
pohrdáš, vyčkáváš,
sbíráš se na mechu.

Škoda je přeškoda
proplakaného času,
škoda je přeškoda
každého hluchého klasu,
nenaříkáš už, nekleješ,
kalen jsi na ocel
starostmi chudé chalupy,
horečkou sálů a věží.
Rodička zemře tentokrát,
o dítě, o dítě běží.
Vyskočí z krve a ze sutin,
prosíc tě o pocel.

Byvší člověk

Venkove, lese, louko a zvěři,
kdo si to čistí, čechrá své peří
na vašich stezkách s vůní a snem?
Člověk ten byvší znova se hýbá,
pohledem vděčným všecko tu líbá,
odložil smrt a vyrazil dnem.

V páchnoucím městě zelenáč chlastá,
metafysicky spanile žvastá,
zmatek svůj halí záhadou slov.

Člověk však byvší prochází se tu,

zvrácenému se chichotá světu
a chce si počkat na čistý kov.

Tam na výsluní řečníci buší
v ohebnou páteř, do planých duší,
tam na výsluní kraluje lež.
V závětrí lesů na pravém slunci
člověk ten byvší chrání si unci
pravdy a cti, svou ozimní rež.

Přezimující osetá pole
nahore dole, nahore dole
skrývají sklizeň pro sytý čas.
A byvší člověk přezimující,
lukami, lesem kobrtající,
budoucnost větrí, nehluchý klas.

Pečárky

Odešla s pastvin už hovězí stáda,
hrazené pastviny v slunci si hoví
podzimním pozdním listopadovém,
nastavují mu zelená svá záda
hladká a dychtivá: kdopak to, kdo ví,
nebudou-li už zítra pod sněhem.

Bludištěm ohrad, kde rosou se třpytí
listy a stébla jak truhlice skvostů,
vzduchem, jenž pomalu se zahřívá,
pod modrou oblohou, blyštivou sítí,
sladko je loudat se tichému hostu
krajinou, která není spořívá.

Smrková chapadla obora zdola
natahuje sem a nahořkle voní,
sojkou se loučí před vánicemi.
U cesty vinuté měděná kola

s nahatých kaštanů šelestně zvoní
v horáckém vanu nad nadějemi.

Tady se stále jen počasí měří
od obce k obci a v zimu se doufá
mírnou jak starost přepečlivých žen,
když pastvin hladinu bělostně čerí
pečárek kruhy. Ach, jaká si troufá
dozrávat plodnost na poslední den.

Křížem a krážem se pastvinou loudáš,
sbíráš ty koule jak pohádku bílou,
tvrdé i křehké, v trávě hnízdící.
Veškerou něhu a blaženost svou dáš
té chvíli samoty s mlčící milou,
sestrou i matkou hravou, plodící.

Zapomněls na svět, v němž zločiny zrají,
zapomněls na bolest, vražedné pluhy.
A jak je nicotný bělovlasý tlach
o bohu, věčnosti, podsvětí, ráji,
pozdravují-li tě čarovné kruhy
pečárek bílých v slunných pastvinách.

Mlčení

Mlčení, mlčení
nad krchovem snů.

Mlčení, mlčení
z hořkého vědění
v mrazném bezednu.

Mlčení, mlčení,
noci plná hvězd.
Mlčení, mlčení,
pohoří z kamení,
které nelze slézt.

Mlčení, mlčení,
pevnost jsi a zbraň.

Mlčení, mlčení,
ledové brnění,
lid mi, lid mi chraň.

Podzimní večer

Stříbrné zvonky v nebesích lesa
utihly jako lupeny spadlé.
Podzimním pachem horského plesa
zavání soumrak ve zmoli zchladlé.

Jen datel, sojka, straka se vklíní
do ticha ještě bojovnou notou,
než půjdou spát, a než se zas jiní,
milenci noci, rozlétnou psotou.

Život je pes a přece je krásný,
každý se nerad nakonec loučí.
V mlze se houpá travní stvol klasný,
měsíc v ní vzplanul čadivou loučí.

K silnici bílé tápáš jen stěží,
za idylu tu znova vždy vděčen.
Na matku myslíš, s mrtvolkou běží,
muž leží v troskách napolo svlečen.

Říjnová pohoda

Je říjen, slunce zařehťalo
na našich malých horách
a zádumčivě rozesmálo
v polích i po oborách.

Zatřáslo stříbrem pozdní hřívý
nad lesem, lomem, hrudou.
Tu šlas a hledala jsi divy,
jež slunce plodí s půdou.

Kytici letní nasbíralas
na mezích u smrčiny.
Zpěv chrp a vlčích máků halas
i šepot kopretiny.

Své léto našlas v horském říjnu
a k tomu hořců něhu...
Dnes máme k vínu domovinu,
jež s písni vstříc jde sněhu.

Stříbrná plavuň

Stříbrná plavuň na okně taje,
zůstává po ní krůpějí pár.
Sluneční paprsek s nimi si hraje,
v páru se mění ledový čár.

Dokořán otevřeme pak okna,
ve vzduchu cos je, tajemný proud;
bezový pupen pod okny mokna
nadějí buší do křehkých pout.

Sterilní krása ledu a sněhu
pomine bez ovoce a stop.
Pupenců pouta kolébou něhu,
vzepne se zvolna v zelený strop.

Rozkvete jaro, nasadí plody
a popožene bláhovost dní –
ať co chce vzejde za nepohody,
budeme blíže ke spasení.

III

Nemocnice

Hoj, ty nemocniční bílá postýlko,
zabalená měkce v zelenavé ticho!
Romanticky snáší se i na tílko

křehké, choré vaše, sestro Emericho;
máte svatou tvář a pípot sedmihláska,
v očích spí vám ďábel či jen samá láska,
stíne s teploměrem
splývající s šerem.

Hoj, ty podpalubní koje teploučká!
Na pokojných vlnách se tu kolébáme.
Nebo se jen houpáš v síti pavoučka,
slabá moucho lidská? Sem se slétáváme
k pachu lysolu a na dietní stravu
mouchy na skápnutí, mouchy na opravu,
tuberáckých slečen klub,
světapána směšný rub.

Konec ledna je a krajem táhne mha,
povlak sněhový se drolí, šedne, mizí;
oknem z vlašna hledíš: chladná obloha
padá na krajinu nevzhlednou a cizí.
Ale o půl osmé – konec ledna je –
černých vran a kavek hejno zavlaje
nad budovou naší,
pomalu se snáší.

Hejno žebráčků se snese na balkon,
na trávníky loňské, na kordonky, štěpy;
trpěliví ptáci, vzkřiknou drsný ston,
sednou, vzhůru hledí, čekají a dřepí,
kdo jim odpadek dá, zbytek nebo dar.
Tu a tam se miliskuje černý pár.
K páté večer vzletí spát,
před oknem je smutný chlad.

Plynou dni a půvab odpočinku zbled,
na hedvábí ticha škrábe krysa nudy,
z topných těles prýští suše vlašný jed,

bloumáš vězněm, nevíš kudy, ven, ach kudy.
Chvilku v suterénu tápáš zraku půlkou,
abys druhům v bídě naslouchal tu s lulkou,
chvilku tápáš vzhůru zas,
ale nerozkýváš čas.

Vlažný, chorý čas – jak retka poslední,
kterou včera s námi kouřil hoch, jenž z jitra
mrtvý byl. Jen lidský rub je náplň dní
zdejších. Zdejších jen? I venku plní nitra
starost, úzkost, smrt a hukot strašných sil.
Celý svět je vůbec nářek, supot, kvil.
Těžký porod. Vyčkat jen!
A raděj lokat chladný den.

Umlklé zdroje

Nezelenají se a nekvetou v lednu
kalina, lípa, javor ni buk.
Tak holý když sedneš si pod cizí střechu,
o všecko obrán, ale nezbaven dechu,
v zápasu o píseň jsi suk jen a suk.

Nemůže, nesmí se rtů, co chtělo by na rtech kvésti,
vlčí mák, pomněnka, šípek ni blín.
V Blanících dřímají zpěvy, ticho je na rozcestí,
Šípkové Růženky vězní komůrek stín.

Umlkly jasné zdroje, jen ze stok piští krysy
zpěv těchto vteřin, úzkostí zpocených.
A pípne-li tu pták nad zchátralými vlysy,
je to jen v přeletu do krajin budoucích.

Platíme

Platím, platíš, platí
za obrodu světa.

Je to před souvratí
strašná brázda, krkolomná věta.

Běda možná tvému srdci,
běda tvému pluhu...
Za povodně hynou krtci,
lukám jde to k duhu.

Zazelenají se luka
jurodivou travou.
Vnukům dají naše muka
domovinu pravou.

Někdy

Někdy rád bys prozpěvoval,
jako kdybys děcko choval,
písničku jen stříbrnou.
Samá slova tence znící,
pavučinu zpívající,
říčku křehce zpěvavou.

Jen aby sis odpočinul,
vzpomněl dobrot, s nimiž splynul
okouzlený kdysi zrak.
Moci z květnatého stínu
u smrků či u modřínů
s hudbou plout až do oblak.

Aby v marnotratné chvíli
smysly se ti měkce zpily
v rozkoš – marnou bláhovost;
jako v hříčce s tělem ženy
jsi-li touhou opojený –
a pak sytých střízlivost.

Jenže chvíle marnotratná
jako křehká vážka chvatná

mizí, než ji polapíš;
starost, mlčení a šero
závojů ti kladou stero
na zem, kde jen živoříš.

Na zem, na zem rozervanou,
plačící a ustaranou,
kde je vzácným paprsek.
Píseň po něm vzletí – spadne,
zdrsne, ochraptí a zvadne,
nahlodal ji žal a vztek.

Kdybys...

Kdybys teď denně poklekal
třeba jen před postelí,
kdyby ses v jámě víry jal
prositi boha, by ti dal
dočkat se – pastvy včelí;

kdyby tě srdce zmatené
pudilo z karet hádat
a odpovědi náhodné
na kdy a jak a ano–ne
z papíru jejich skládat;

či kdybys ruce ke hvězdám
titansky směle zvedal
a zapřísahal osud sám,
by pozřít nedal světlo tmám
a zahynouti nedal –

jak dítě byl bys, ne jak chlap,
jenž skalou stojí v bouři
a usmívá se, hrom ho zab,
že slyší téci úlů slap
na troskách, z nichž se kouří.

Na skále

Včerejší mrtví domluvili,
zítrejší mrtví mluví.
My se živými hovořili,
ať dopili či ještě pili
ze zdroje živé vody.

Včerejší starci nezmoudřeli,
a dnešní nejsou moudří.
My s moudrými jen cestu měli
a na léta jsme nehleděli,
o srdce s mozkiem běží.

Živým a moudrým věrni jsme tu,
především věrni lidu.
Na jeho skále v kole květů
poslední budujeme větu
své pravdy nad lží.

Ranní zpěv

Zhasly hvězdy, zbledla luna,
zšedlo modro oblohy,
od východu s dunou duna,
světlem napojená duna
táhnou v hloubku rozlohy,
nastal den.

Mnohým po probdělé noci,
někdo právě na smrt šel,
všickni jako za nemoci,
dlouhé, těžké za nemoci,
tají slabost, smutek, žel,
marnost dnů.

Marnost dnů a nocí marnost,
marnost krve prolité,

hrůzy strašnou jednotvárnost,
krvelačnou jednotvárnost –
nezískáte, ztratíte
a všechno.

Řeka nazpět nepoteče,
nezastavíš veletok,
padneš stoje nebo kleče,
před životem bídně kleče:
nemilosrdný je sok
zpychnuvších.

Život ruce tiše sepne
pod lidskými křechy;
pak se náhle znova vzepne,
nad slzy a krev se vzepne,
jarem táhne po zemi,
byť v zimě.

Z marnosti jak mrvy hnojné
zkvetou nové plody hojné,
z naší krve ratolest;
naše smutky, matky kojné,
povedou rod k světlu cest
slunečných.

Až...

Až zase půjdeme lukami
zkvetlými křehkým jarem,
pro všechno na světě, nad námi
ať nehrozí to už zmarem.

Nic neříkají už zabítí,
však živí, ach živí prahnou
po těch, co do oken zasvítí,
po těch, co k čelům se nahnou

paprscích mírové pohody
a slovech lidského citu...

Ubozí živí! Jsou porody,
jež míjejí v krvavém svitu
a z trosek zdvíhají kontinent;
jsou dlouhé porody světů.
Ubozí živí, již slávy kment
veliké doby nesou.

Pracujícím netřeba války

Pracujícím netřeba války
ani loupeží.
Věčně naslouchá zpěvu dálky,
jež se železem neježí.

Pracujícím netřeba pánů,
v kožichu ovčím hmyzu.
Věčný protest kladiv a lánů
doutná zpod jejich lizu.

Pracující má svízelů dosti
s risikem práce a přírody.
Věčně hledí do budoucnosti
k novému světu pohody.

Na vteřiny nás umlčeli.
Pomalou melou mlýny časů.
Nezapomněli jsme nic a bděli.
Zorali nám úhor. Bude klasů!

Veselostí zkřehlých svět se zatřese:
Pracující všech zemí, spojte se!

Diagnosa

Po celé zemi i v tropech ponurý listopad,
opadáva nám život polomem ve vichřici,

lid všech barev a jazyků má hlad,
imperialistické platí chobotnici
daň bídy a krve,
aniž ví proč dnes jako prve,
kromě kontinentu šestého,
kde každé dítě, stařec, muž či žena
tohoto světa světlého
vědí, proč pravá demokracie byla tu napadena.

Po celé zemi štěkají kulometry, hulákají děla,
eskadry bombardérů rozsévají zkázu a smrt.
V takové míře se příroda nikdy nezapomněla.
Hluboko pod zem zalézá civilisovaný krt
před okřídleným dravcem nelítostné bouře,
polonahé matky s dětmi prchají silnicí,
trosky, prý pokryté slávou a hrdinstvím, zejí z ohně a kouře,
poslední zápalná oběť strašlivé vinnici.

Bestii nacionalismu.

Deutschland, Deutschland über alles.

Bestii imperialismu.

To je svrchovaný lékařský nález
na cévách lidstva chorého.

Milionů špricek sovětského protijedu je třeba.

Svobodné práce a svobodného chleba
v pospolitosti světa světlého.

To bude pokrok všech pokroků.

Budou jen dělní lidé, nebude otroků.

Bude jen mír a řád.

A lidé se budou moci zase milovat.

Konfese

Vzdálen, na hony vzdálen
broušených polodrahokamů vaší poesie,

životem kalen, bídným životem kalen
jsem slévárna u periferie.

A mincovnička.

Na žádné dukáty
pro hrdla panen pod bílá líčka.

U paty

horského vzduchu

tu a tam bernou minci udělám,
ale nehodím do pouličního ruchu,
do zásuvky ji uschovám.

Zatím co básníci o překot tisknou knihy,
jak pěna v životě lehcí,
nevydám mince soudobé tíhy,
nemohu, nesmím, nechci.

Místo orla je na nich srp a kladivo,
místo hlavy můj domov.

Střádám si jarní osivo,
já, Neoblomov.

Jen otevřítí oči

Krvavá houpačka naděje a zklamání,
zklamání a naděje,
ubitému času vyzvání,
tisícům mrtvých vyzvání,
a nic, kromě hrůzy, se neděje.

Ztracená léta

poskvrněná krví a špínou,
plivnutím do tváře světa
a nejstrašlivější vinou,
ztracená léta, posvěcená jen hrdinstvím Rudé armády,
jako by neměla skončiti.

Jako by svlečeného člověka bez vnady
na troskách chtěla vztyčiti.

Kdože tě proklel, zeměkoule,
pevninu, moře i vzduch,
žeš jako samý vřed a boule,
vydávající puch?

Kdože tě proklel, lidstvo šílené,
že nenávisť se dusíš,
když bylos plodilo krásné a vznešené,
zas vraždit a ničit musíš?

Nikdo tě, země, neproklel,
jsi trpělivá a plodíš,
rány zacelíš zelení, zahojíš bzukotem včel
a ptáky sem na pastvu vodíš.

Nikdo tě, lidstvo, neproklel, rozumu nezbavil,
nikdo tu nemá k tomu moci ni sil;
množíš se, pracuješ, tvoříš, zpíváš
pod strašlivým povrchem,
pokoj a klady a krásu vzýváš
nad lží a podvodem.

To nestačí však k vysvobození
z věčného návratu černých dnů,
to nestačí na pevné lešení
pro pospolitost občanů,
pro pospolitost ras a kmenů,
pro mír a tvorbu a řád.

Nyní, kdy vše je v krutém plenu
a včerejšek by zítřku cestu zavřel rád,
dnes nad hlomozem lží a vřavou strašných zbraní
se nahá pravda klene modrou oblohou,
vše je tak průhledné, jasné jako s dlaní,
příčiny, následky, okovy na nohou,
uzel a meč. – Jen otevřít oči,
zírat a zírat čelem k východu,

myslit a myslit se srdcem vzhůru, ať vkročí
poznání v nitro, sváteční pohodu.

A my tu – na úpatí lidské vysočiny
nového světa práce a spravedlnosti –
nezrodily se ještě tak veliké činy
pro dílo lidské pospolitosti,
nespojilo se ještě sobectví tak hanebně s pitomostí
proti nejvyššímu rozumu a nejvyšší ctnosti.

A my tu... lide můj, nedej nám zahynouti
v hamižnosti a malosti,
vzpomeň, že železo musíš, dokud je žhavé, kouti,
že za deset smutků koupíš tisíc radostí,
nedej nám čekat, nedej nám hnít:
pod křídly Moskvy chceme žít.

Setkání s Janem Nerudou

Můj starý mistr, z našich nejmilejší,
prostý a věrný dělník z gruntu zdejší,
trpkého vína dech a tmavorudý svit,
svou mateřštinu zpíval chlapsky přímý,
svou dobu sevřel kovovými rýmy,
on říkal ještě: národ, já už dím jen: lid.

Vlasatý chlapec v maloměstské Praze,
enfant terrible lokající saze,
hledíval za šedivou hlavou střapatou,
když krácel davem, opřen o posluhu,
ten osamělý orač našich luhů,
monument živý, básník s věčnou láskou svou.

Je tomu dávno; zestárnul jsem také,
prožil jsem, prosnil věci všelijaké,
jen věrnost lidu svému jsem si zachoval.
Ty idylické maloměstské doby

rozvály vichry nadšení a zloby,
strašlivý vleklý zápas krví lomcoval.

O pospolitost lahodnou a věrnou,
o cestu lidstva volnou, jednosměrnou
za chlebem, blahem, krásou pro všechny –
o to se rveme se žraločí třídou,
jež křičí: národ! střetne-li se s bídou
anebo kuje nový zločin sobecký.

Je všude táž, kde nevyhledili ji.
Je věčnou smyčkou na shrbené šíji,
je kulometnou letkou nad prací a snem.
Volá-li národ, o podnož jí běží,
volá-li volnost, na svých žocích leží,
hle, proč my rudý prapor vztyčujem.

V něm národů všech kladný podíl vane,
v něm národů všech oběť krve plane,
a dělné ruce nesou pracovitý klid.
Můj starý mistře, trpká číši vína,
dnes potřebuje naše domovina
ne volat národ: s lidem sjednotiti lid.

Poesie

Tvých žalů ostny ulamuje smírně
poesie;
tvým šťastným dnům dá žítí nedozírně
poesie.

Z tvých drobných smutků dělá berné mince
poesie;
tvou radost mění v drahé roucho prince
poesie.

Skutečnu čechrá křídla souvislostí
poesie;

i všední věci ve svém ráji hostí
poesie.

Tím věčnější je, čím víc pije ze dne
poesie;
tím vznešenější, čím blíž k zemi sedne
poesie.

Tím světu blíž, čím domovem víc dýše
poesie.

Jen bez metafysiky stoupá výše
poesie.

A hrdý buď

A hrdý buď,
žes vytrval,
žes neposkvrnil ústa ani hrud'
falešnou řečí.

Takový byl můj lid
s kosou a kladivem.
Na jitřní čekal svit,
čekal a věřil.

Úrodu novou sklídí sám,
sám se svými.
Jděte mu z cesty. Staví chrám
bratrské doby.

Vnukův zpěv

Okeán se vlní jako zelné pole,
pevniny už ztichly, klenba bez kouře
všecko živé znova pocelovala,
dýše dobrá země nahoře i dole
jako dělnice, jež slehla za bouře,
úsměv z muk a štěstí na rty dostala.

Vraky starých lodí leží na dně,
na hladině racek s delfíny,
plachetnice naše nese ladně
vlajku jedné velké rodiny.

Rány zarůstají, bolest zapomněli
muž i žena, půda, kůň i pes i strom,
hroby sesuly se, trychtýř naplnil.
Práce zvoní, zpívá, hučí jako včely,
pýchou nadýmá se lán i důl i lom,
jednou krví zní zvon pospolitých žil.

Vzduch i voda pojí všecko s všemi,
hory nedělí ni hladiny,
plachetnice naše zmládlou zemí
nese vlajku jedné rodiny.